

Temat: *Myśl społeczno-polityczna renesansu*

1. Główne zagadnienia lekcji:

- Włochy –kolebką humanizmu i renesansu
- humanistyczna filozofia człowieka
- renesansowe teorie społeczeństwa , władzy i państwa

2. Cele lekcji:

Po zakończeniu lekcji uczeń powinien:

- wymienić czynniki , które przyczyniły się do powstania i rozwoju humanizmu i renesansu we Włoszech
- wyjaśnić na czym polegała nowa humanistyczna wizja człowieka
- znać postacie czołowych humanistów europejskich i ich poglądy na temat władzy, państwa i społeczeństwa
- rozumieć pojęcia wiążące się z tematem

3. Uwagi dotyczące realizacji lekcji

Lekcja prowadzona będzie metoda pogadanki, pracy z tekstem źródłowym, ikonografią i mapą. Scenariusz ma charakter uniwersalny, może być wykorzystywany przez nauczycieli pracujących z podręcznikami różnych wydawnictw.

4. Środki dydaktyczne

- mapa „Europa w XVI w.”

Materiał pomocniczy nr 1- obraz „ Autoportret” Albrechta Dürera, teksty źródłowe: M.Ficino „Theologia Platonica” i Jan z Trzciany „Księga o naturze i godności człowieka”

Materiał pomocniczy nr 2 - M. Machiavelli „Książę”

Materiał pomocniczy nr 3 - T. More „ Utopia”

Materiał pomocniczy nr 4 - J. Bodin „Sześć ksiąg o Rzeczypospolitej”

5. Pojęcia: humanizm, odrodzenie (renesans), mecenat, makiawelizm, utopia

6. Przebieg lekcji

Wprowadzenie

Pod kierunkiem nauczyciela, uczniowie przypominają znaczenie pojęć: humanizm i renesans. Następnie porównują nowy pogląd na życie człowieka z ideałami średniowiecza i wyjaśniają z wykorzystaniem mapy, dlaczego Włochy były kolebką renesansu.

Rozwinięcie

W tej części lekcji, uczniowie na podstawie ikonografii i tekstów źródłowych pozyskują wiedzę dotyczącą tego, jak humaniści postrzegali jednostkę ludzką, społeczeństwo, władzę i państwo.

Cała klasa zapoznaje się z treściami zawartymi w Materiale pomocniczym nr 1 i chętni uczniowie udzielają odpowiedzi na pytania. Następnie, jeden z nich dokonuje podsumowania uzyskanej wiedzy i wyjaśnia na czym polegała humanistyczna wizja człowieka.

Nauczyciel dzieli klasę na trzy grupy i przydziela:

dla grupy I – Materiał pomocniczy nr 2

dla grupy II- Materiał pomocniczy nr3

dla grupy III- Materiał pomocniczy nr 4

Po zapoznaniu się z treścią tekstów źródłowych i dokonaniu ich analizy, liderzy poszczególnych grup prezentują odpowiedzi zespołów na zadane pytania.

Podsumowanie

Dlaczego idee humanistów zdobyły wielu zwolenników w Europie?

Materiał pomocniczy nr 1

Autoportret Albrechta Dürera, niemieckiego malarza i grafika żyjącego w latach 1471-1528.

1. Do kogo upodobił się artysta na swoim autoportrecie?
2. W jaki sposób to zrobił?
3. Co chciał przez to wyrazić?

Marsilio Ficino (1433-1499), florencki filozof z kręgu Medyceuszy.

Moc ludzka, jest prawie równa naturze Boskiej. To, co Bóg stwarza na świecie przez swój zamysł, myśl ludzka tworzy przez swój akt intelektualny, wyraża poprzez język w książkach, przedstawia poprzez budowle. Któż mógłby więc zaprzeczyć, że posiada (on – człowiek) geniusz stwórcy?

Jan z Trzciany (ok. 1510-1567), humanista środowiska uniwersytetu krakowskiego – *Księga o naturze i godności człowieka* (Kraków, 1554 r.)

Aczkolwiek wiele niezwykłych rzeczy stworzył na tym świecie Bóg-Stwórca, to nic mnie jednak w większy nie wprawia podziw jak umysł ludzki. (...) Któż bowiem pierwszy nadał nazwy wszystkim rzeczom? Jedyne nasz umysł. Któż za pomocą niewielu znaków pisma wyraził dźwięki mowy, które wydawały się nieprzeliczone? Któż nieprzeliczone i rozmaite liczby przedstawił w postaci cyfr? (...) Jedyne tylko nasz umysł. (...) Któż wynalazł odzież, domy, świątynie, mury, fortyfikacje, państwa i miasta? Któż wynalazł rozmaite lekarstwa? Któż – kulturę życia? Któż wynalazł sztuki (...)? Jedyne tylko umysł ludzki. (...) To właśnie nasz umysł – przewidując przyszłość, porządkując terażniejszość wspominając przeszłość – nadaje kierunek działaniom naszym.

1. Gdzie i kiedy powstały cytowane teksty? Kim byli ich autorzy?
2. Jakie dzieła myśli ludzkiej wymienia Ficino, a jakie Jan z Trzciany?
3. Zastanów się nad porównaniem sformułowanym przez Ficina. Dlaczego było ono czymś nowym w stosunku do średniowiecza?

Materiał pomocniczy nr 2

Tomasz More (Morus) (1478-1535) – *Prawdziwie złota książeczka o najlepszym urządzeniu Rzeczypospolitej i o nowej wyspie Utopii (1516 r.)*

Zdarza się, że gdziekolwiek jest własność prywatna, gdzie wszystko mierzy się wartością pieniędzy, tam nie można spodziewać się ani sprawiedliwości, ani społecznego dobrobytu, chyba, że nazwałbyś sprawiedliwością taki stan rzeczy, iż wartości najcenniejsze są udziałem ludzi najgorszych; podobnie musiałbyś uznać to społeczeństwo za szczęśliwe, w którym wszelkie dobra materialne dzieli między siebie grupka ludzi, rzadko zadowolonych tego co posiadają, masy zaś pogrążone są w nędzy(...)

Otóż, gdy rozważam te sprawy, coraz bardziej przyznaję słusność Platonowi i mniej się dziwię, że przeciwny był ustanawianiu jakichkolwiek praw dla tych społeczeństw, który nie godzą się na równy podział dóbr między wszystkich(...) Otóż nie wiem czy jest rzeczą możliwą przeprowadzić to tam gdzie istnieje nieograniczona własność prywatna(...) największe nawet bogactwo narodowe staje się udziałem kilku osobników, którzy innym pozostawiają niedostatek i nędzę; ci biedacy w całej pełni zasługują na to by zaznać lepszej doli, gdy bowiem bogacze są łapczywi, nieuczciwi i nieużyteczni, oni są ludźmi prostymi i skromnymi, którzy nie myślą o swoim dobrobycie, byleby państwu mogli przysporzyć jak najwięcej korzyści(...)

Jestem więc mocno przekonany, że zupełne zniesienie prawa własności jest jedynym środkiem do równego i sprawiedliwego podziału dóbr i do zapewnienia ludziom szczęścia.

1. Jaki jest stosunek autora do panującego systemu podziału dóbr?
2. Podaj treść tezy, którą stawia Tomasz Morus.
3. Czy zgadzasz się z tą tezą? Uzasadnij swoje zdanie.

Materiał pomocniczy nr 3

Niccolo Machiavelli (1469-1527)- *Książę(1516 r.)*

Dlatego książę(który walczy o władzę) powinien wziąć na wzór lisa i lwa. Ten wyszedł lepiej, który lepiej umiał używać natury lisa. Powinien więc książę uchodzić za litościwego, dotrzymującego wiary, ludzkiego, religijnego, prawego i być nim musi w rzeczywistości, lecz umysł musi mieć skłonny do tego, by mógł i umiał działać przeciwnie, gdy zajdzie potrzeba. Powinien przeto książę czuwać, by temu, kto go widzi i słyszy, wydawał się całym miłosierdziem, całym wiernością, całym ludzkością, całym religijnością. Szczególnie potrzebne jest, aby się zdawało, że się ma te ostatnią właściwość, albowiem ludzie więcej osądzają oczyma niż rękoma. Każdy widzi, za jakiego uchodzisz, lecz niewielu wie, czym jesteś. A gdy chodzi o czynności książąt, ponad którymi nie ma już sądu, tam patrzy się na wynik.

1. Jakie cechy księcia wymienił autor? Porównaj je z ideałem władcy epoki średniowiecza?
2. Co autor radzi księciu? Jaką sytuację miał na myśli, pisząc: *gdy zajdzie potrzeba*?
3. Na podstawie tekstu wyjaśnij pojęcie makiawelizmu. Dlaczego rady Machiavellego były oficjalnie przez wszystkich potępiane, a w rzeczywistości stosowane?

Materiał pomocniczy nr 4

Jean Bodin (1530-1596), *Sześć ksiąg o Rzeczypospolitej*(1576 r.)

Ponieważ nie ma na ziemi po Bogu nikogo większego od suwerennych książąt i ponieważ są oni przezeń ustanowieni jako jego namiestnicy, trzeba zwracać uwagę na ich godność, aby z całym posłuszeństwem uszanować i uczcić ich majestat. Ażeby można było poznać, kto jest księciem suwerennym, trzeba znać jego znamiona. Pierwszym znamieniem suwerenności jest wydawanie ustaw dla wszystkich w ogólności i dla każdego z osobna. w nim mieszczą się wszystkie inne uprawnienia, jak: postanowienie wojny lub zawieranie pokoju, rozpoznawanie w ostatniej instancji orzeczeń wszystkich urzędników, powoływanie i odwoływanie najwyższych funkcjonariuszy, nakładanie na poddanych ciężarów i danin oraz zwalnianie od nich, świadczenie łask dyspensowanie od rygorów ustaw, podwyższanie lub obniżanie tytułu wartości monet, zmuszanie poddanych i wasali do przestrzegania wierności. Trzeba przyjrzeć się w każdej Rzeczypospolitej tym, co suwerenność dzierżą, aby orzec, jakie jest państwo. Jeśli suwerenność należy do jednego, jedyne księcia, nazwiemy je monarchią; jeśli cały lud ma w tym udział, powiemy, że państwo jest ludowe, tj. demokratyczne, a jeśli tylko mniejsza część ludu, orzekniemy, że państwo jest arystokratyczne (czyli oligarchiczne).

1. Co stanowi zdaniem Bodina o suwerenności władcy?
2. Które dziedziny władzy miał skupiać w swoim ręku władca suwerenny czyli absolutny?
3. Co różniło według Bodina system monarchiczny od demokratycznego i arystokratycznego? Co oznacza pojęcie *lud*, użyte przez autora?

Opracowała mgr Alicja Bienias